Taalschool Utrecht
Basisschool voor nieuwkomers

Handreiking voor de vervolgschool

Voor verdere begeleiding van leerlingen van Taalschool Utrecht

Inleiding 2
Het overstapdossier 2
Het uitstroomperspectief 2
Expertiseteam en overstapbegeleiding 2
Voorlichting 'Nieuwkomer in de klas' 3
Overstapgesprekken op afspraak 3
Verdere begeleiding op maat 4
Taalonderwijs op Taalschool Utrecht 4
Woordenschat 5
Grammatica 5
Instructietaal – Rekenen, lezen, spelling 5
Kijken op Taalschool Utrecht 5
Meertaligheid 5
Verdere taalontwikkeling 6
Van dagelijkse taal naar cognitief academische taal 7
Oefenen van grammatica, uitspraak en gebruik 7
Klanken 8
Taalsteun bieden 8
Geplande taalsteun 9
Interactieve taalsteun 9
Rekenen 9
Technische lezen 10
Begrijpend lezen 10
Spelling 10
Traumasensitief onderwijs 10
Sociaal Emotioneel Leren 11
Ouderbetrokkenheid 11
POVO-procedure nieuwkomers 12
Bekostiging vanuit de overheid 13
Meer weten? 13

Inleiding

Taalschool Utrecht is een stedelijke voorziening voor nieuwkomers in de leeftijd van 4-12 jaar die in Nederland onderwijs volgen. Onze leerlingen zijn afkomstig uit alle windstreken van de wereld en spreken de Nederlandse taal niet of onvoldoende. Wij bieden Nt2-onderwijs. Onder Nt2 verstaan we 'Nederlands als tweede taal'. Leerlingen met een 'normale' ontwikkeling van hun eigen taal (T1) zullen veelal snel het Nederlands (T2) oppikken. Wanneer de leerling onderwijs heeft gehad in het land van herkomst kan dit ook bijdragen aan een snellere taalontwikkeling.

Leerlingen in de leeftijd van 4 tot en met 5,5 jaar stromen direct in op de reguliere scholen in de stad Utrecht. Wanneer deze leerling onderdeel is van een gezin met meerdere kinderen krijgen ouders de keuze om alsnog te starten op Taalschool Utrecht.

In 2026 heeft het lectoraat Meertaligheid en onderwijs een kwaliteitskader gepresenteerd over onderwijs aan leerlingen in een meertalige context. Het biedt een gedeelde basis voor scholen die hun onderwijs willen versterken in een steeds meertaliger en cultureel diverser wordende samenleving. Publicatie: Kwaliteitskader Onderwijs aan leerlingen in een meertalige context | Gelijke kansen

Het overstapdossier

De leerlingen die de overstap maken naar de vervolgschool krijgen via Parnassys het overstapdossier meegestuurd (OSO-dossier). Hierin staan documenten die de overstap kunnen ondersteunen.

Denk aan:

- Het uitstroomperspectief
- Rapporten en toets gegevens
- Verslagen van eventuele trajecten (ERGO, logopedie, etc)

Het uitstroomperspectief

Voor ieder kind dat op de Taalschool komt, wordt een uitstroomperspectief (UP) gemaakt. Hierin wordt bijgehouden hoe de leerling op de Taalschool is gestart en hoe de leerling zich gedurende zijn onderwijsperiode op de Taalschool heeft ontwikkeld. In het UP geven wij ook advies voor verdere begeleiding op de vervolgschool. Dit kan op cognitief vlak zijn, maar ook op sociaal-emotioneel gebied. In het UP staan:

- De stimulerende en belemmerende factoren van de leerling
- De onderwijsbehoeften van de leerling
- De tussentijdse doelen en ingezette interventies
- Een algemene indruk van de leerling in de klas en op school
- Adviezen voor de vervolgschool

Expertiseteam en overstapbegeleiding

Het expertiseteam van Taalschool Utrecht zet zich in voor expertisedeling over onderwijs aan nieuwkomers in de stad Utrecht. Het team heeft gezamenlijk vele jaren aan ervaring in het nieuwkomersonderwijs. Alle teamleden zijn naast hun werk voor het expertiseteam nog werkzaam als leerkracht, waardoor zij veel ervaring hebben met de dagelijkse praktijk.

Elke leerling heeft recht op overstapbegeleiding. Hieronder vallen de volgende onderdelen:

- Voorlichting 'Nieuwkomer in de klas'
- Overstapgesprekken op afspraak
- Verdere begeleiding op maat

Uitgangspunt van de begeleiding ligt op het vergroten van de kennis en inzicht op de ontvangende school op het gebied van NT2, het bieden van praktische handreikingen en het coachen van leerkrachten binnen het reguliere onderwijs op het gebied van NT2-begeleiding.

Voorlichting 'Nieuwkomer in de klas'

Om de overstap naar de nieuwe school zo goed mogelijk te laten verlopen organiseren we per TPO een voorlichting. Hier kunnen de scholen uit de wijk elkaar ontmoeten en tezamen handvatten, praktische tips en uitwisseling van vragen en ervaringen een plek krijgen. Leerkrachten en intern begeleiders/ kwaliteitscoördinatoren zijn hiervoor uitgenodigd.

Na elk uitstroom moment nodigen het expertiseteam en het SWV Utrecht PO de ontvangende scholen uit. Aanmelden kan via de website van www.taalschoolutrecht.nl onder expertise delen, overstapbegeleiding.

Overstapgesprekken op afspraak

Naast de voorlichting is het mogelijk om een afspraak te maken voor een overstapgesprek per individuele leerling. Hierbij maakt een lid van het expertiseteam een afspraak met de intern begeleider(s) of/en de leerkracht(en) van de desbetreffende leerling.

Een overstapgesprek bestaat uit:

- Kijken we samen naar de ontvangen informatie over de leerling
- Denken we mee over het instapniveau en het onderwijsaanbod
- Denken we mee over de doorgaande lijn en het monitoren van de ontwikkeling
- Stemmen we samen af of -en welke- begeleidingsbehoefte er nog is om deze leerling een goede start en vervolg te bieden op jullie school.

De leden van het expertiseteam zijn adviserend maar niet uitvoerend op leerling niveau.

Verdere begeleiding op maat

Voor sommige van onze oud-leerlingen is het nodig om langer betrokken te blijven bij de vervolgschool. Hierin wordt op maat gekeken wat de leerling nodig heeft.

De verdere begeleiding bestaat uit:

- Voortgangsgesprek (ongeacht wanneer de leerling is uitgestroomd)
- Observeren in de groep en adviezen op maat
- Expertisedeling aan een bouw en/of team

Tijdens de verdere schoolloopbaan van oud-Taalschool leerlingen kan het expertiseteam geraadpleegd worden via expertiseteam@taalschoolutrecht.nl

Taalonderwijs op Taalschool Utrecht

Tijdens het onderwijsaanbod op Taalschool Utrecht krijgen de leerlingen dagelijks intensief taalonderwijs in de Nederlandse taal. Uit onderzoeken blijkt dat Nt2 leerlingen 5 tot 7 jaar intensief taalonderwijs nodig hebben voor je kunt spreken van een gevorderde taalontwikkeling. Dit betekent dat na Taalschool Utrecht de vervolgschool ook de taalontwikkeling blijft stimuleren.

Woordenschat

Vanuit verschillende woordenlijsten zijn 8 thema's ontwikkeld waarbinnen de leerlingen doormiddel van woordclusters dagelijkse taal en schooltaal krijgen aangeboden. Een cluster bestaat uit 10 á 15 woorden. Voor woordenschat maken we gebruik van de vijf stappen van de NT2-didactiek in combinatie met de Viertakt van Verhallen (Nulft & Verhallen, 2009).

- In de midden- en bovenbouwgroepen werken we met de methode Mondeling Nederlands.
- In de kleutergroepen werken we thematisch aan de doelen van het leerlingvolgsysteem ‘Kijk!’, gecombineerd met het woordenschatprogramma LOGO3000.

Grammatica

Naast woordenschat wordt wekelijks grammatica aangeboden. Onderdelen hiervan is het gebruik van lidwoorden, zinsbouw, vervoegingen en de Nederlandse klanken. Grammaticale constructies (zinsbouw, woordvorming) en de klanken van de Nederlandse taal bieden we aan via de methodiek ‘Zien is snappen’ (Coenen &Heijdenrijk, 2010).

Instructietaal – Rekenen, lezen, spelling

Naast de lessen voor de Nederlandse taal wordt er ook aandacht besteedt aan de instructietaal die nodig is voor de andere vakgebieden.

- Rekentaal, naast het automatiseren wordt er aandacht besteedt aan de woorden die nodig zijn om de redactiesommen kunnen maken en instructie te kunnen volgen.
- Lezen en spelling, naast het technisch lezen en het dicteren bij spelling wordt er aandacht besteed aan het pre teachen van woordbetekenissen.

Kijken op Taalschool Utrecht

Gedurende het schooljaar zijn er ochtenden gepland waarop het mogelijk is om een ochtend mee te kijken op Taalschool Utrecht. Kijk op de website bij 'Expertise delen, Kijken op Taalschool Utrecht' voor de up to date data.

Meertaligheid

Een goede ontwikkeling van de thuistaal heeft positieve gevolgen voor de volgende talen die je leert. Die positieve gevolgen zijn er alleen als je de thuistaal goed verwerft en voldoende ondersteunt. Het wordt aangeraden om de thuistaal actief te blijven gebruiken. Ook voor het welbevinden van de leerling is het gebruik van de thuistaal belangrijk. Aandacht voor de thuistaal in de klas zorgt voor meer zelfvertrouwen, de boodschap wordt uitgedragen dat de vaardigheden die leerlingen hebben in hun eerste taal belangrijk en waardevol zijn en dat alle talen en culturen worden gerespecteerd.

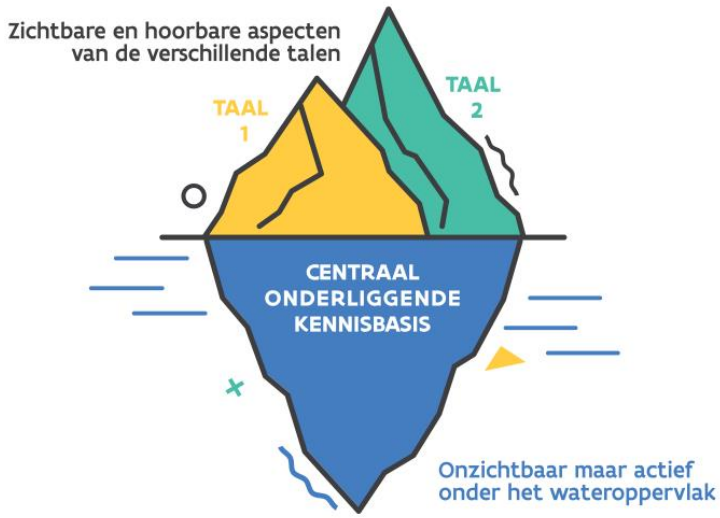

Adviezen voor de vervolgschool:

- Laat ouders met hun kinderen de taal spreken die ze het beste beheersen.
- Maak thuistalen zichtbaar op school en waardeer ze.

- Besteed aandacht aan gelijkenissen en verschillen tussen de Nederlandse taal en de thuistaal.
- Geef ruimte aan de thuistaal in de mate dat jij dat haalbaar vindt.

Meer informatie: Checklist functioneel meertalig leren

Verdere taalontwikkeling

Als de leerlingen uitstromen naar de vervolgschool zijn zij nog niet klaar met het leren van de Nederlandse taal. Het taalniveau van de leerlingen stelt hun in zeker mate in staat om zich te redden in de nieuwe school. Het is wel nodig om in te zetten op verdere taalontwikkeling.

Van dagelijkse taal naar cognitief academische taal

Binnen het taalonderwijs maken we onderscheid tussen dagelijkse taal (DAT) en cognitief academische taal (CAT). Deze laatste staat ook bekend als schooltaal en vaktaal.

In de periode op Taalschool Utrecht wordt veel tijd besteed aan DAT, zie afbeelding hieronder bij eerste opvang. Voor de vervolgschool betekent dit dat er bij de instap en doorgroeifase nog steeds aandacht is voor DAT maar ook voor de CAT. De schooltaal heb je nodig om de instructie te kunnen volgen en de vaktaal is gekoppeld aan de thema's van de vakgebieden zoals zaakvakken of betekenis van teksten.

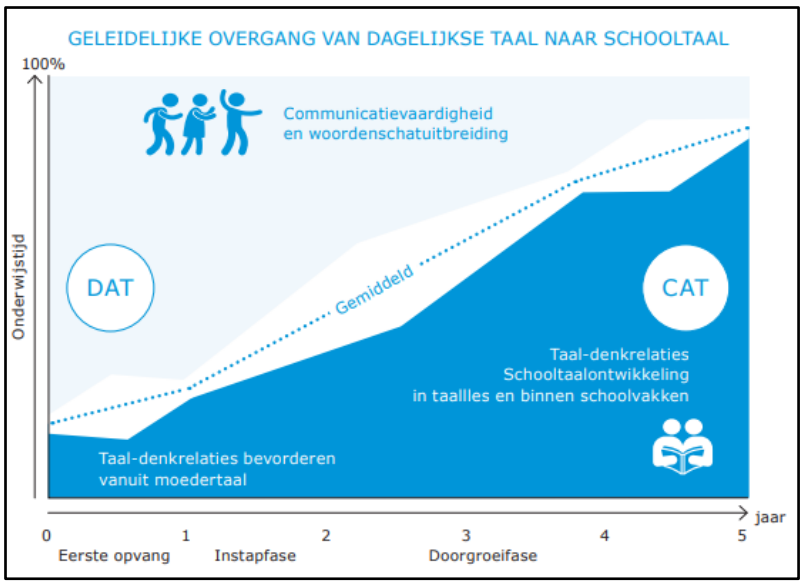

(Bron: Ruimte voor nieuwe talenten – PORAAD)

Voorbeelden hiervan zijn:

- Dagelijkse taal: kopen, boodschappen, winkel, afrekenen, duur, etc
- Schooltaal: samenhangen, leveren, berekenen, verklaren, desondanks, etc
- Vaktaal: detailhandel, productie, kostprijs, etc.

Dit betekent voor de vervolgschool:

- Aandacht voor DAT en CAT doormiddel van pre-teaching en taalsteun (zie Taalsteun)
- Aandacht voor kennis in de eerste taal en dit vertalen naar het Nederlands.
- Stimuleren en organiseren van interactie tussen leerlingen en/of leerkracht om DAT en CAT uit te breiden.
- Aandacht voor grammatica, uitspraak en gebruik

Oefenen van grammatica, uitspraak en gebruik

Naast het vergroten van de woordenschat is kennis van de grammatica (morfologie), uitspraak (fonologie) en het gebruik van woorden (pragmatiek) van belang.

Dit betekent voor de vervolgschool:

- Grammatica uitleggen en onderwijzen, er is bijvoorbeeld geen regel voor het gebruik van lidwoorden.
- Uitspraak en klanken oefenen. Zie hieronder nog extra adviezen.
- Gebruik van gezegde en spreektaal.

Klanken

Een belangrijk onderdeel van het woordenschatonderwijs is het aanbieden van de Nederlandse klanken. Hoewel ons alfabet in meerdere talen terugkomt zijn de klanken vaak verschillend. Hierdoor blijven leerlingen fouten maken in de uitspraak van woorden, het correct lezen van woorden en tijdens de spellingsles.

- Adviezen voor de vervolgschool:
- Klank beheersing checken, kan de leerling klanken onderscheiden en correct nazeggen?
- Klanken die niet geautomatiseerd zijn aanbieden volgens een klankles.
- Informatie over de klankles vindt u via deze twee links: Klankonderwijs Brochure en Video Klankonderwijs
- Informatie over de klanken van andere talen vindt u via deze link: Moedint2

Taalsteun bieden

Meertalige leerlingen hebben ondersteuning nodig bij het begrijpen van een Nederlandstalige tekst. Door binnen alle lessen aandacht te besteden aan taal, kunnen kinderen de ontwikkeling doormaken van het hanteren van dagelijkse taal (DAT) naar meer schoolse, vakspecifieke taal (CAT). We maken onderscheid tussen geplande en interactieve taalsteun. Hieronder adviezen per onderdeel en vakgebied:

Geplande taalsteun

- Vooraf de leerling laten brainstormen in thuistaal wat hij/zij al over het onderwerp weten. Denk aan een mindmap of in een groepje met andere leerlingen.
- Het aanbieden en zichtbaar ophangen van een woordenlijst met specifieke vaktaalwoorden.
- Het vooraf aanbieden van relevante woorden en formuleringen (geïllustreerd met afbeeldingen en vertalingen in thuistalen).
- Het bekijken en bespreken van een korte video over het onderwerp, met de nadruk op het gebruik van vaktaal.
- Het werken met een schrijfkader (hulpwoorden, hulpzinnen in een bepaalde volgorde) om leerlingen de structuur van een tekst aan te rijken.
- Het werken met een spreekkader met hulpwoorden en hulpzinnen om een presentatie te stroomlijnen.

Interactieve taalsteun

- Leerling uitingen (gesproken of geschreven) herformuleren in meer academische taal;
- Aan leerlingen vragen om gesproken taal meer precies te formuleren of te verbeteren;
- Correcte formuleringen van leerlingen herhalen;
- Verwijzen naar kenmerken van het genre tekst;
- Gebaren of tekeningen gebruiken om verbaal redeneren te ondersteunen;
- Leerlingen herinneren aan specifieke woorden of formuleringen uit geplande scaffolds/ ondersteunend materiaal;
- Leerlingen vragen uit te leggen hoe een geschreven tekst kan worden verbeterd.

Rekenen

- Maak een spiekkaart met de meest voorkomende Nederlandse rekenwoorden. Op deze website staan de meest voorkomende talen. www.meertaligheid.be | Wiskunde - begrippenlijst
- Maak onderscheid tussen automatisering, rekenstrategieën en verhaalsommen. Probeer zoveel mogelijk aan te sluiten bij het niveau van de groep.
- Zet pre-teaching in voor het voor bespreken van de opdrachten en/of verhaal sommen.
- Betrek ouder(s) bij het versnellen in automatiseren.

- Kijk naar de mogelijkheden van digitale middelen vanuit de methode.

Technische lezen

- Blijf kritisch op de uitspraak en de klanken. Herhaal zo nodig lees strategieën van vorige niveaus.
- Kijk naar de mogelijkheden van Logopedie als de lees- en klankontwikkeling opvallend blijft.
- Maak bij het indelen van technisch leesniveaus onderscheid in lees- en tempofouten.

Begrijpend lezen

- Pre-teaching van de tekst en de nieuwe woorden is van belang voor een effectieve les.
- Het niveau technisch lezen kan afwijken van het niveau begrijpend lezen. Houdt er rekening mee dat leerlingen wel op een hoger niveau een tekst kunnen begrijpen ondanks dat zij nog niet op dit niveau technisch lezen.
- Zet digitale middelen in om de tekst te laten voorlezen of maak gebruik van een leesmaatje.
- Laat tekst van tevoren mee naar huis nemen zodat de leerling deze kan vertalen.
- Informatie over de leesontwikkeling vindt u via deze link: Taal en teken Brochure

Spelling

- Maak onderscheid in fouten op regel of klankniveau.
- Maak keuzes of spellingsfouten ook gelden bij andere vakken.
- Bij verwerkingsopdrachten is kennis van woordenschat vaak een voorwaarde. Pas hier pre-teaching of een maatje toe of laat de leerling als alternatief klankoefeningen doen.
- Zet spiekkaarten in voor eventuele regels of klanken die leerlingen nog niet beheersen.
- Kijk naar de mogelijkheden van digitale middelen vanuit de methode.
- Gebruik klankgebaren van de methode of via deze folder
- Gebruik steunwoorden behorend bij de klank (ie van ziek)

Traumasensitief onderwijs

Op Taalschool Utrecht willen we een veilige en voorspelbare leeromgeving voor elke leerling. Bijna alle kinderen die op Taalschool Utrecht komen, hebben een grote verandering in hun leven meegemaakt die impact heeft op hun sociaal-emotionele welzijn. Een overstap naar een nieuwe school is voor veel leerlingen én ouder(s) een spannende gebeurtenis en kan veel betekenen voor het welbevinden.

Op Taalschool Utrecht werken de leerkrachten traumasensitief. Dit betekent dat zij zeggen wat ze doen en doen wat ze zeggen. De voorspelbaarheid en duidelijkheid biedt veiligheid zodat alle leerlingen tot leren kunnen komen. Daarnaast wordt aandacht besteedt aan sociale vaardigheden die niet voor alle leerlingen vanzelfsprekend zijn.

Punten om rekening mee te houden:

- Leerlingen en ouder(s) zijn niet altijd bekend met de gedragsverwachtingen in het Nederlandse onderwijs. Neem de leerlingen hierin mee en laat zien wat je van ze verwacht.
- Nodig ouder(s) kort na start uit voor een kennismakingsgesprek. Neem ouder(s) mee in wat de verwachtingen en structuren zijn in de school en klas.
- Neem kennis van de migratiegeschiedenis, de onderwijshistorie en hetgeen wat in het uitstroomprofiel staat beschreven over zorg en begeleiding.
- Aandacht voor het leren van sociale vaardigheden en het sociaalwelbevinden is nodig. We zien soms dat leerlingen op de vervolgschool terugvallen in het gedrag.
- Aandacht voor het aanbieden en aanleren van sociaal-emotionele vaardigheden vraagt om veel herhaling en begeleiding. Leerlingen hebben positieve relaties met volwassenen nodig om dit te kunnen inoefenen.

Sociaal Emotioneel Leren

Omdat er op Taalschool Utrecht meer dan 50 nationaliteiten zitten is er gekozen voor een eigen methode Sociaal Emotioneel leren. Hier is de volgende visie en uitgangspunten bij geformuleerd.

Taalschool Utrecht bereidt de leerlingen voor op een goede start in de Nederlandse samenleving.
Sociaal Emotioneel Leren geeft de leerlingen van Taalschool Utrecht de volgende handvatten voor sociale integratie in het vervolgonderwijs:

- taal om gevoelens en emoties onder woorden te brengen.
- kennen van gedragsverwachtingen.
- kennen van en oefening met omgangsvormen.
- oefening met sociale vaardigheden.

Door te werken vanuit een eenduidige pedagogische grondhouding bieden wij een veilige en voorspelbare leeromgeving waarbinnen sociaal emotioneel leren mogelijk is. Dit doen wij door:

- positieve verwachtingen uit te spreken rondom gewenst gedrag.
- het creëren van mogelijkheden om op gedrag te reflecteren.
- het voorleven van gewenst gedrag (voorbeeldfunctie).
- oog te hebben voor de verschillende migratie en culturele achtergronden.
- bewust te kiezen voor traumasensitief lesgeven.

Ouderbetrokkenheid

Voor ouders is een reguliere basisschool een onbekend terrein. Op Taalschool Utrecht nemen wij de tijd voor ouders en geven wij voorlichting bij speciale activiteiten.

Adviezen voor de vervolgschool:

- Neem tijd voor een uitgebreide intake en rondleiding.
- Plan op korte termijn een kennismakingsgesprek met de leerkracht.
- Begeleid ouders door de website van de school.
- Geef hulp bij het installeren van de ouderapp.
- Gebruik bij oudergesprekken een tolk, vertaalapp of de tolkentelefoon.
- Gebruik bij oudergesprekken visueel materiaal.
- Zorg voor veel korte contactmomenten buiten de reguliere gesprekken om
- Koppel ouders aan een maatje.
- Zoek contact met ouders na het geven van een nieuwsbrief of informatieavond om te checken of alles helder is.
- Betrek ouders bij schoolactiviteiten door hen gericht te bevragen.

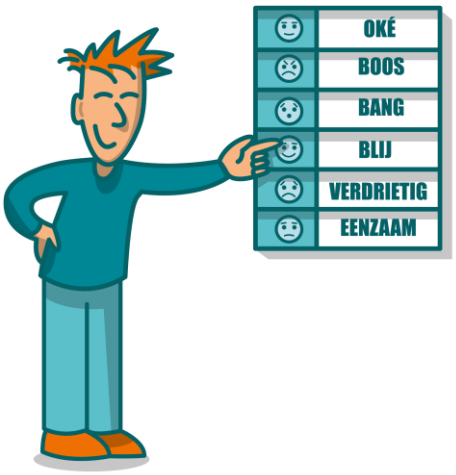

POVO-procedure nieuwkomers

Er zijn een aantal dingen om rekening meer te houden rondom de POVO-procedure:

- Leerlingen die 4 jaar of minder in Nederland zijn en het Nederlands nog niet voldoende beheersen, hoeven niet mee te doen aan de Cito Eindtoets. Als ze wel meedoen, mag de inspectie hun resultaten buiten beschouwing laten. Dit geldt ook voor leerlingen die in groep 7 of 8 instromen.
- Het SWV Utrecht PO – Team PO VO mag ieder moment van de bovenbouw betrokken worden om te sparren.
- Aanbevelingen zijn te vinden op PO-VO Overstap - SterkVO. Kijk bij 'Directe plaatsing' in de kolom 'Korter dan 4 jaar in Nederland'. Hier worden de belangrijke data vermeld inclusief de overstaptafel. Hier kunnen casussen van leerlingen worden besproken waar twijfel over bestaat qua advisering.

Bekostiging vanuit de overheid

Vanuit de overheid is er aanvullende bekostiging voor nieuwkomers in het primair onderwijs. Via de website van het LOWAN wordt de meest up to date informatie verstrijkt over het aanvragen hiervan. Zie hun website voor het digitaal spreekuur.

Bekostiging overheid - LOWAN

Meer weten?

a. Websites en inspiratie

http://www.taalschoolutrecht.nl
www.lowan.nl
Welkom bij Brussel Vol Taal | BRUSSEL VOL TAAL
Weinig taal, toch in gesprek | Eduseries
Een meertalige mengelmoes in je hoofd? (youtube.com)
MEERTALIGHEID EN TAALSTOORNISSEN - Overzicht Talen (weebly.com)
Geletterdheid in de kleutergroep - Lezen in het primair onderwijs (lezeninhetpo.nl)

b. Literatuur

PO Raad, Lectoren initiatief professionalisering Taalonderwijs Nieuwkomers, & Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2017). *Ruimte voor nieuwe talenten*. Utrecht: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Voor woordenschatonderwijs:

Coenen, J. & Nout, M. (2012). Woorden in prenten, deel 1: prentenboeken en het NT2-onderwijs. Rotterdam: Bazalt Educatieve uitgaven.

Nulft, D. van den & Verhallen, M. (2009). Met woorden in de weer: praktijkboek voor het basisonderwijs (2e herziene druk). Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Voor grammatica en klanken:

Coenen, J. en Heijdenrijk, M. 2010. Zien is Snappen: *grip op lessen Nederlands voor anderstalige kinderen*. Rotterdam: Bazalt Educatieve uitgaven.

Coenen, J. 2015. De Bovenkamer; een kleurrijke grammatica van het Nederlands. Bazalt.

Voor tekstbespreking:

Norden, S. van (2004). Taal leren op eigen kracht: taalverwerving op school met behulp van de werkwijze van taalvorming. Assen: Koninklijke van Gorkum.